

Відтоді, як у зв'язку з нерестом було введено заборону на вилов риби і раків, тобто з першого квітня, житомирські рибоохоронні патрульні вже виявили 94 порушення правил рибальства, кожне третє з яких — грубе. Так, на Іршанському водосховищі в Хорошівському районі було затримано трьох осіб, вилучено три сітки та 11 кілограмів незаконно добутої риби. Збитки, завдані рибному господарству, оцінено в понад 21 тисячу гривень. Крім цієї суми, бракон'єрам доведеться сплатити штрафи, нагадує наш власкор Оксана Лук'яненко

Іншого шляху, ніж досягти гармонії між людиною і природою, просто не існує

Минає двадцять років, як на міжнародній науково-практичній конференції «Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку» в місті Рахові, з нагоди 30-річчя створення Карпатського заповідника, в її резолюції записано: «З метою створення міжнародного правового поля в галузі збереження природи та соціально-економічного розвитку країн Карпатського регіону урядам цих країн розробити і прийняти Карпатську конвенцію сталого розвитку».

А завдяки зусиллям українського уряду щодо реалізації цієї ідеї Польща, Румунія, Сербія, Чорногорія, Словаччина, Угорщина, Україна та Чехія на 5-й Пан'європейській конференції міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи» (2003 р.) в Києві підписали Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат. Її, а також протоколи до неї «Про збереження та сталі використання біологічного та ландшафтного різноманіття» (2009 р.), «Про сталі управління лісами» (2012 р.) та «Про сталий туризм» (2017 р.) ратифіковано законами України, які нині, на жаль, практично не виконуються.

У Карпатах нарощують масові суцільні вирубки лісів, стримують розширення природоохоронних територій, із порушенням екологічних норм здійснюють безсистемну рекреаційну забудову унікальних природних екосистем у високогір'ї тощо. У цьому контексті викликає особливе занепокоєння в громадській ситуація на Драгобраті та перспективи масштабного спорудження курорту «Свидовець».

Важливий внесок у розв'язання цих проблем належить нараді, яка відбулась 29 вересня минулого року в Івано-Франківську під головуванням Президента України Петра Порошенка. На ній критично розглянуто та прийнято важливі рішення щодо реформування лісового господарства, вдосконалення державної екологічної політики та розвитку природно-заповідного фонду України. За результатами наради з'явився Указ Президента України від 21 листопада 2017 року № 281/2017 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природо-користування та збереження природно-заповідного фонду», в якому за нашою пропозицією доручено Кабінету Міністрів України забезпечити реалізацію положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат і протоколів до неї.

Запровадження в життя вимог цих законів дасть змогу розв'язати багато екологічних та соціально-економічних проблем. Ідеться насамперед про зменшення суцільних вирубок лісів у горах, не-

допущення передачі лісових масивів у концесію, масштабного будівництва на гірських річках гідроелектростанцій та освоєння родовищ поліметалічних руд у зоні розташування природоохоронних територій і туристично-рекреаційних центрів, зокрема в межах Рахівського району тощо.

Для реалізації цих завдань нами, за сприяння народного депутата України Михайла Довбенка, запропоновано залучити до законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення державних гарантій для гірських та високогірних населених пунктів» (реєстр. № 7038 від 23.08.2017 р.) комплекс дієвих еколого-економічних механізмів для забезпечення сталого розвитку гірських населених пунктів та збереження природних екосистем у зоні їх розташування.

Так, до статті, яка визначає принципи державної гірської політики, запропоновано дописати, що «метою державної гірської політики є створення умов для сталого розвитку гірських населених пунктів шляхом запровадження податкових, митних та інших пільг, створення сприятливого інвестиційного клімату для реалізації економічних та соціальних програм, забезпечення збереження екологічно вразливих гірських екосистем».

А до основних принципів державної гірської політики мають належати проблеми «збереження природно-заповідного фонду, переорієнтації гірської економіки на екологічно безпечні методи господарювання і відновлення пору-

шених гірських екосистем, дотримання вимог природоохоронного законодавства».

Важливим є також те, щоб проблеми відродження етнічної самосвідомості, збереження духовної і матеріальної культури гірського етнічного населення, сприяння розвитку його етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності розв'язували також «шляхом впровадження відповідних економічних механізмів».

Серед передбачених у законопроекті пріоритетів державної підтримки розвитку гірських населених пунктів має бути розвиток і розбудова туристично-рекреаційної інфраструктури та пріоритетність фінансування установ природно-заповідного фонду, розвиток екологічно нешкідливих виробництв, глибока переробка деревини та дикоростучих плодів, ягід і грибів, заборона суцільних вирубок лісів у горах та запровадження екологічно безпечних технологій в лісозаготівлях, недопущення розвитку гірничодобувної промисловості в зоні розташування природоохоронних та рекреаційно-курортних територій тощо.

До актуальних екологічних проблем, які останнім часом привертають дедалі більшу увагу громадськості, належить організація роботи із збереження та сталого використання природоохоронних територій, приведення екологічного законодавства до європейських стандартів. І це не випадково. Адже заповідна справа нині

переживає чималі труднощі, які не тільки призводять до погіршення стану збереження унікальних природних цінностей, а й можуть спричинити знищення багатьох природних екосистем та рідкісних видів рослин і тварин. Відсоток природоохоронних територій в Україні втричі менший, ніж у середньому в європейських країнах. І це в той само час, коли площі сміттєзвалищ більші, ніж території природно-заповідного фонду.

Прикро про це говорити, але зривано виконання вимог Закону України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялишево-букових лісах Карпатського регіону», відповідно до якого (ще до 2005 року) рівень заповідності, як у більшості гірських регіонів світу, тут мав бути доведений до 20 відсотків. У зв'язку з цим необхідно, як це передбачається Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» та відповідною Державною стратегією регіонального розвитку, забезпечити розширення природоохоронних територій до середнього рівня європейських країн. Це по-перше.

По-друге, в найкоротші терміни розробити та прийняти Державну програму розвитку природно-заповідної справи в Україні, передбачивши необхідне фінансування та матеріально-технічне забезпечення заповідників та національних природних парків.

По-третє, треба невідкладно врегулювати процеси вилучення та надання в користування установ природно-заповідного фонду земельних ділянок, визначити правовий статус територій, які передають біосферним заповідникам і національним природним паркам без вилучення у землекористувачів. Як і розв'язати проблеми, пов'язані зі спрощенням процедури надання лімітів та дозволів на використання природних ресурсів у межах природоохоронних територій для потреб місцевого населення, вдосконалити систему державного управління установами природно-заповідного фонду та державного контролю за їх діяльністю тощо.

По-четверте, необхідно, не зволікаючи, підвищити рівень оплати праці працівників установ природно-заповідного фонду, які, охороняючи унікальні природні та культурні цінності світового значення, отримують чи не найменшу в бюджетній сфері України заробітну плату.

Треба вжити додаткових заходів щодо імплементації європейських стандартів, головним чином директив Євросоюзу про захист диких птахів (№2009/147/ЄС) (Пташина директива) та про збереження природно-го середовища існування ди-кої флори і фауни (№92/43/ЄС) (Оселишна директива), які є головними природоохоронними нормативно-правовими актами в країнах Євросоюзу. У цьому контексті необхідно без зволікань ухвалити розроблений та презентований Мінприроди України законопроект «Про території Смарагдової мережі».

На розв'язання цих проблем спрямовано також розроблений нещодавно народним депутатом України Павлом Дзюбликом спільно зі мною та іншими фахівцями проект закону «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та інших законодавчих актів України із питань охорони природно-заповідного фонду України» (реєстр. № 7510 від 19.01.2018 р.). Ним окремо передбача-

ється внести зміни і до розділу Закону України «Про природно-заповідний фонд України», який визначає економічне забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду. Зокрема, запропоновано до статті 44, яка визначає економічні засоби забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду, внести частину, яка передбачає в зоні розташування територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та міжнародного значення створити привабливий інвестиційний клімат та запровадити екологічно безпечні методи господарювання, в тому числі на засадах державно-приватного партнерства.

Крім того, до статті 46, де визначено механізми фінансування заходів, пов'язаних із функціонуванням територій та об'єктів природно-заповідного фонду, деталізуються питання оплати праці та фінансування проведення спеціальних заходів, спрямованих на запобігання знищенню та пошкодженню природних комплексів природно-заповідного фонду, особливо збереження природних об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

На ці цілі, а також для реалізації проектів зі сталого розвитку прилеглих до них регіонів, запропоновано спрямовувати у пріоритетному порядку кошти Державного фонду регіонального розвитку та міжнародної фінансової допомоги.

Окремою частиною до цієї статті рекомендовано записати, що «оплата праці працівників природоохоронних установ повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для належного виконання службових обов'язків, сприяти укомплектуванню природоохоронних установ компетентними і досвідченими кадрами, стимулювати їх сумлінну та ініціативну працю. Заробітна плата осіб природоохоронних установ складається з посадових окладів, премій, надбавок за вислугу років, за роботу в польових умовах, за виконання роботи вахтовим методом, інших надбавок та доплат, коштів на придбання форменого та спеціального одягу, розмір та порядок яких визначаються Кабінетом Міністрів України».

На завершення нагадаємо, що відповідно до Конвенції про охорону біологічного різноманіття, Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, програмних документів ЮНЕСКО природоохоронні території, й особливо біосферні заповідники, покликані виконувати роль модельних територій для збереження біорізноманіття та сталого розвитку, де мають відпрацюватися найприйнятніші варіанти з урахуванням регіональних особливостей, збереження та раціонального використання природних екосистем.

В умовах загострення екологічної кризи, про яку ще раз особливо наголошено на саміті зі сталого розвитку, що відбувся в рамках 70-ї сесії Генасамблеї ООН в Нью-Йорку 25—27 вересня 2015 року, та на Паризькій конференції з питань клімату, іншого шляху, ніж досягти гармонії між людиною і природою, в нинішній цивілізації просто не існує.

Федір ГАМОР,
заступник директора
Карпатського біосферного
заповідника,
доктор біологічних наук,
професор, заслужений
природоохоронець України.
Закарпатська область.
Фото надано автором.

Цвітуть шафрани у високогір'ї Карпатського біосферного заповідника.

Фото Олега БОРИКА